बालमोदिनी

सद्विचारः कार्यः सदा..

◆ निताई, तिरुनेल्वेली (त.ना.)

राजा कृष्णदेवरायः विजयनगरसाम्राज्यस्य प्रसिद्धः शासकः । तस्य सभायाः सदस्यः तेनालीरामः अपि विख्यातः राजनीतिज्ञः । तेनालीरामस्य निष्कपटतां दृष्ट्वा राजा कृष्णदेवरायः तस्मिन् स्नेहं विश्वासं च करोति स्म ।

एकदा राजा रामश्च विहारार्थं नगरस्य कञ्चन भागं गतौ । मार्गे दृष्टाः सर्वाः प्रजाः आदरेण राजानं रामं च नमस्कृत्य गच्छन्ति स्म । तत्र आगतः कश्चन तक्षकः अपि एतौ प्रणम्य अग्रे गतवान् । परन्तु तस्य निर्गमनात् आरभ्य राजा किञ्चिदिव अतृप्तिम् अस्वस्थताञ्च अनुभूतवान् । राजभवनं प्राप्य सः रामम् उक्तवान् - ''तस्य तक्षकस्य दर्शनात् आरभ्य मम मनः खिन्नम् अस्ति । सन्तोषः पूर्णतया नष्टः इति भाति'' इति । रामः मौनेन एतत् श्रुतवान् ।

द्वित्रदिनानन्तरं पुनः राजा रामश्च नगरं प्रति गतौ विहारार्थम् । अधुनापि सः तक्षकः मार्गे दृष्टः । सोऽपि राजानं वन्दित्वा जयघोषं कृत्वा अग्रे गतः । राजभवनं प्राप्य राजा रामं कथितवान् - ''अद्यापि सः तक्षकः दृष्टः मया । परन्तु तस्य दर्शनात् अहम् अद्य मुदितः अस्मि । कथम् एवम् ? प्रपरह्यः यस्य दर्शनात् अतृप्तिः प्राप्ता आसीत्, अद्य तस्यैव दर्शनात् तु प्रसन्नता ! कथम् एतत् ?''

तदा तेनालीरामः अवदत् - ''महाराज ! अत्र अस्ति किञ्चन विशेषकारणम् । प्रपरह्यः भवतः दर्शनावसरे तस्य तक्षकस्य मनसि विचारः उत्पन्नः आसीत् यत् यदि राजकुटुम्बे कोऽपि म्रियेत तर्हि मम सकाशात् बहूनि चन्दनकाष्ठानि क्रीतानि भवेयुः, तेन च मम उपजीविका भवेत् इति । अतः एव भवतः मनसि अप्रसन्नता उत्पन्ना आसीत् । अद्य तु भवतः दर्शनात् पूर्वम् अहं तं तक्षकं सूचितवान् आसं यत् महाराजस्य जन्मदिनाचरणाय बहवः आसन्दाः निर्मातव्याः, भवान् उत्तमरीत्या आसन्दान् निर्माय ददातु, भवते प्रभूतं धनं दास्यते इति । अतः सन्तुष्टः सः तक्षकः भवद्दर्शनावसरे चिन्तितवान् यत् चिरञ्जीवतु महाराजः, येन ममापि प्रतिवर्षम् आयः भवेत् राज्ञः जन्मदिनाचरणनिमित्तेन इति । अतः भवति प्रसन्नता उद्भूता । तस्मादेव बुधाः वदन्ति - सद्विचारः एव कार्यः सदा इति ।''